

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1882.

XXII. leto.

V družbi je moč in napredek.

Užé zdavno se je uvidelo, da pojedinstvo ne ugaja človeškim težnjam; zato so se počeli pojedinci zlagati v celote. Prvo táko celoto — družbo — stvarjali so odgojitelji, otroci, bratje in sestre, s kratka, obitelj. Čim obrazovanejši pa so ljudje bivali, čim večja je postajala razlika mej menó in tebó, mej mojim in tvojim, čim bolje jih je potreba in skušnja izučavela o nedostatku njihove vzmožnosti kot posamezno bitje, tem bolje so ljudje bivali družljivi, potem zložni in tedaj politični.

Še vsegdar vzcvetlo je pravo življenje le iz zjedinjenega teženja in dejstvovanja raznoličnih sil. Dandanes pa vlada občno izpoznanje, da je móči vzvišene smotre le z družnim življenjem in delovanjem povspeševati in obistinovati.

Svežejše teženje po združenji se pojavlja ne le v raznolikih stanovih, tudi pojedinci raznih národnosti težijo drug k družemu, da bi tako lažje dosegli svoje namene. Čedalje bolj se izprevida, da posamezen stan, posamezen društven razred brez vkupnega izrazivanja svoje volje ne more mnogo koristnega doseči, kajti manjka mu one trdne podloge in zaslombe, na katerej se jedino le more graditi trdno poslopje.

Tudi učiteljstvo raznih dežel in raznih národnosti odzivilje se polagoma temu teženju, kajti ustanovilo se je vzlasti mej inorodnimi učitelji užé precejšnje število društev, katera zastopajo bolj ali manj odločno učiteljske zahteve in pravice.

Slovenski učitelj izven zveze je samó jeden mož, pojedinec, živí mej svetom, a nima zaslombe in odziva pri svojih sodrugih; takov malo koristi svojemu stanu, slovenskemu národu, celemu človeštvu.

Uprav mej slovenskim učiteljstvom ne more se razviti pravo društveno življenje; stareji učitelji odtegujejo se iz raznih vzrokov skupnemu delovanju, mlajši pa ne kažejo za to pravega pojma, niti vnetosti in onega mladeniškega ognja, brez katerega stanovske dolžnosti s časoma zaspé. Kamór koli pogledamo, povsod se kaže velika suša na društvenem delovanji. Lepo izjemo delajo samó nekatera društva na Štajerskem in Primorskem, pa tudi tù ni še vse takó, kakor bi lahko bilo. Večina učiteljev pa samotari ter si s tem pušča iz rok izvijati mogočna sredstva, katera prav in ob pravem času vporabivši, mogla bi mogočno vplivati na razvoj celega šolstva, kakor tudi svojega stanú.

Osamljevanje je najzlobnejši neprijatelj vsemu duševnemu, vzlasti pa društvenemu življenju. Osamljenec se pokmeti ali pomešči, z obzirom na kraj službovanja, ali pa se slednjič povsem umakne javnej družbi ter s tem utemelji ono samotarstvo, katero je v svojej strasti in mlohavosti nesposobno za duševne pobude.

Zakon stanovitosti je ta, da teži vsaka stvar ostati ondu, kjer je, in vsaka stvar oprijema se stanja, v katerem ravno biva. Premena kraja in bivanja protivi se vsemu telesnemu svetu. Dobršen del tvarinskega sveta je tudi človek; zategadelj pa je osamljencu tem bolj pogibljeno, da se utopi v tem zakonu stanovitosti ali ostajljivosti, kar mu more često zelo žalostne posledice prouzročevati. Pač se more posameznik, nepristvojuč celoti, mnogo zložneje vdajati svojemu pristrastju; a svojemu dolžnemu deležu pri celoti se je izneveril, postal je nevreden priborjenih vspehov. Dolžnost nalaga bremena, a donaša tudi ugodje in plačilo.

Nikjer ni posameznik varnejši, nego pod zaslombo občnosti, in vedno le občnost bode vzmogla samo sebe čuvati in braniti, kajti društvena in politična sila vlastna je le obliki celote kot dejanjskemu izrazu jednote voljine.

Zató veljá slovenskim učiteljem vseh pokrajin klic: Združite se, spojite se v veliko celoto — to ustvarja skupno delo žive človeške verige, in kakor deluje elektrika le v sklenenem loncu, tako se duševno, нравstveno, društveno in politično življenje slovenskega učiteljstva le v občnosti do najvišje usovršenosti razviti more.

Zjedinenje slovenskih učiteljev na duševnem pedagogičnem polji, kako lepo doní to pobratimstvo! V njem leží objektivna vaja čistega slovenskega duha; v tem pobratimstvu bomo si vsi enaki; duhovi stikali se bodo le v višini, kamor koristolovje tesnosrčnosti in sebičnosti nič več ne prodré, in kjer zavisti, nedoverju, umanjšavanju ne preostaje družega, nego malenkostno torišče mračnjaškega mišljenja.

Iz tega sledí, da mora klic po združenji slovenskih učiteljev, bivajočih razkosanih v raznih pokrajinah, trajen postati. Ne smel bi se nahajati ni kotiček, kjer bi živel národen učitelj, a ne bi vedel, da je ud velike celote. Vse njegovo čuvstvo, vsa njegova srčnost, vse njegovo zaupanje mora se shajati v tej svesti. Odlika posameznika bodi njegova čast in kot posameznik védi, da stoji trdno spojena vrsta somišljenikov za njim.

Pa smo li užé blizu tega smotra? Je-li slovensko učiteljstvo v resnici prošinjeno takim društvenim duhom? Žalibog, da ne še popolnem!

Družabni duh časa napreduje, nam sovražno učiteljstvo se shaja v močne zveze, kjer kuje ostro orožje zoper nas; a mi držimo roke križem, čakajoč vedno le ugodnejših časov. Naši neprijatelji prestopili so stroge meje šolskega polja, v nas in na nas mečejo oistre pušice, stapljajo se v pedagogično-národna društva. Čemu čakamo pa mi? Stopimo tudi mi v národno kolo in pokažimo, da tudi nekaj vzmoremo, če le hočemo. „V družbi je moč in napredek“.

Fr. Gabršek.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njih vdovam in sirotam na Kranjskem“.

(V 5. dan septembra t. l. ob 9. uri dopóludne v čitalničini dvorani.)*

(Dalje.)

Kakor običajno je bila ob 8. uri sv. maša pri sv. Jakobu, in potem ob 9. uri zborovanje. Predsednik društvu je užé od l. 1870. bivši deželni nadzornik g. dr. Anton Jarc, tajnik in blagajnik pa bivši mestni učitelj g. M. Močnik. Iz malega je vzrastlo veliko in društvo, ki se je začelo l. 1861. s pičlim vstanovnim kapitalom, ima že daj premoženja 41.909 gold. 66 kr., in zato razen svojih dolžnosti tudi vsako leto nekaj miloščine delí — onemoglim udom v kaki izvanredni potrebi. In tako je bilo tudi letos.

*) Po „Slovcu“.

Uredn.

Gosp. predsednik primerno nagovori navzočne ude; tajnik in blagajnik pa razkazuje stan društva in pojasnuje predloženi račun, ki je bil tiskan in udom poslan. Udov šteje društvo zdaj 66. — Res pičlo število, komaj četrti del vseh Kranjskih učiteljev. Ko se je društvo pričelo l. 1861. je tadanji škofijski nadzornik v. č. g. Zavašnik učitelje nekako moralno silil, da so društvu pristopali, razen mestnih učiteljev ljudski učitelji tačas niso imeli pokojnine. — Pristopali so tudi ta čas duhovni kot podporni udje in nekateri na jeden pot, drugi pa vsako leto nekaj darovali društvu. Tako je trajalo do l. 1868., ko so izšle nove šolske postave. Darovi od preč. duhovščine so odsihdob po malem vsi ponehali, g. šolski nadzornik Zavašnik odstopi predsedništvo društva bivšemu g. Karolu Legatu, in ko je odhajal ta gospod v Novo mesto za korarja, izvolili so si učitelji g. dr. Antona Jarca, ki je bil ta čas c. kr. deženki nadzornik, za predsednika. Ta gospod je sicer rekel, da on vsekako hoče varovati koristi učiteljev, užé po svoji službeni dolžnosti, a poslednjič je prevzel na prošnje učiteljev predsedništvo, zaupanje v društvo se je zopet povzdignilo, premoženje raste od leta do leta, tako vodi gospod dr. Anton Jarc še dandanes društvo.

Odgovoriti nam je nekako na vprašanje, zakaj da učitelji tako malo pristopajo društvu. Vzroki so pač mnogoteri, konstatujemo le to, da imajo tudi po drugih deželah taka privatna učiteljska društva, tudi drugod se jih udeležuje le nekaj učiteljev. Na Kranjskem opazujemo užé dalj časa, da učitelji, ko vidijo, da njim ali njih obitelji — otroci dobivajo podpornine le do 18. leta, vdove pa po moževi smrti — društvo ne bode nič koristilo, izstopajo, pristopajo sicer mladi učitelji, a število pristopivših ni v pravem razmerju s številom učiteljev, tako da je užé pokojni ustanovitelj društva jedenkrat rekel z nejevoljo: „zdanji učitelji ne znajo zavoda ceniti“. A vendar ga znajo ceniti, namreč ta čas, kedar užé čutijo kal smrti v sebi, takrat se razglašajo za pristop, — vendar ta čas jih nihče ne vzprejme. — Sicer si pa zdrav človek misel o smrti iz glave zbija; nekoliko je pa tudi to vzrok, da država sili učitelje skrbeti za pokojninski zavod, privatno društvo pa tega ne dela. Nekateri starejši učitelji so užé želeli, da bi se premoženje razdelilo ustanovnikom t. j. tistim, ki so od začetka pri društvu, a to bi bilo zoper pravila, — tedaj kdor hoče, naj pristopi k društvu, kdor pa misli, da bode brez te pomoči lahko shajal, toliko boljše njemu, oziroma njegovi obitelji.

Udov je sedaj vpisanih 66; vender ako odštejemo tiste 4, ki so letnino na dolgu že več let, ostane jih le 62. — Pristopilo jih je na novo 5. — Izstopil je 1, in umrl je tudi 1 (g. Kušlan, bivši učitelj v Slavini, 11. marcija). — Po novih pravilih dobivajo vdove po 100 gold. pokojnine, otroci po 25 gold. oziroma 50 gold., onemogli učitelji pa do 100 gold.

Pokojnino je dobivalo 10 vdov po 80 gold., a le 1 po 100 gold.; podpornine 21 sirot po 20 gold.; podpornina neha z 18. letom. Vdove in sirote so dobile tedaj 1170 gold. in premoženju je zopet priraslo 1300 gold.; tako da je zdaj premoženja v državnih obligacijah 40.350 gold., k temu pride pa še drugega premoženja v gotovini itd. 1559 gold. 66 kr., vsega premoženja je tedaj 41.909 gold. 66 kr. Premoženje shranuje in gospodarstvo vodi predsednik; manj važna opravila pripadajo tajniku in blagajniku.

Po tem običajnem poročilu prišle so na dnevni red tudi druge točke.

a) Upokojenemu učitelju J. Zupanecu se dovoli na njegovo prošnjo 80 gold. izvanredne podpore. Gosp. J. Zupanec je poslednji čas od l. 1875. služil pri Novi Štiti na Štajerskim nad Gornjem Gradom. Učitej je od l. 1841., a leta se mu štejejo le od l. 1871. in po deželski šolski postavi na Štajerskem se štejejo starejšim učiteljem 4 leta za 3., in tako je dobil učitelj Zupanec po 41letnem službovanji v 65. letu svoje starosti 240 gold. pokojnine. Z ozirom na to in ker je g. Zupanec, bivši učitelj v Šent-Rupertu

pri požaru l. 1871. ob vse prišel, kar si je bil dosihdob prištedil, privolil mu je zbor izvanredne podpore 80 gold.

b) Učitelju L. A. iz K. se dovoli izvanredne podpore le za ta slučaj 50 gold.; prosil je ali posojila, ali podpore, in zbor mu je dovolil 50 gold. zastonj, da ga oprosti skrbi vračevanja.

c) Tajniku se dovoli za njegov trud pričenši od l. 1870. — 50 gold. Vzprejeto z opazko, da tajnik ne more zahtevati nagrade, ker se je zavezal trud brezplačno opravljati.

V pregledovalce računov se volijo gg.: Belar in Žumer iz II. mestne šole in Stegnar učitelj na Gradu.

Zbor prosi predsednika, da naj še zanaprej vodi in gospodari društvo, in predsednik se vda občni želji. Isto tako ostane ves zdanji odbor s tajnikom in blagajnikom vred — g. g.: Čenčič, Borštnik, Govekar, Kuhar, Tomšič, Praprotnik Andrej (prednamestnik) in Praprotnik France, učitelj v Preski.

Društveniki 1882. l. so ti-le g. g.:

Abram Leopold.	Erker Jožef.	Lomšek Šimon.	Režek Jurij.
Adlešič Jurij.	Gasperin Gašper.	Lunder France.	Sajè Janez.
Arko Lorenec.	Gogala Anton.	Močnik Matej.	Stanonik Nikolaj.
Arko Matija.	Govekar France.	Muhič France.	Stegnar Feliks.
Barlè Jožef.	Hribar Anton.	Novak Janez.	Suhadobnik Leopold.
Belar Leopold.	Jarc dr. Anton.	Ozimek Anton.	Teršelič Janez.
Benedek Jožef.	Jurman France.	Papler France.	Tomšič Ivan.
Bezek Anton.	Kavčič France.	Peruci France.	Treven Janez.
Bozja Jožef.	Kavšek Jožef.	Pleško Janez.	Ukmar Jakob.
Božič Leopold.	Kogej Janez.	Pokorn Janez.	Vranič Jurij.
Borštnik Janez.	Kovšca Marka.	Potočnik Martin.	Wresitz Janez.
Burnik Valentin.	Kračman Matej.	Poženel Janez.	Zarnik Martin.
Cvek Leopold.	Kravs Jožef.	Praprotnik Andrej.	Zorè France.
Čenčič Jernej.	Kuhar Blaž.	Praprotnik France.	Zupan Lorenec.
Čepuder Jožef.	Lapajne Ivan.	Punčah Simon.	Zupanec Janez.
Čerin Jožef.	Levstek Anton.	Putre Mihael.	Žumar Andrej.
Čop Jožef.	Lukan Janez.	Raktelj Jožef.	

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani.

Po zboru „Vdovskega učiteljskega društva“ začne se zborovanje „Slovenskega učiteljskega društva“. Predsednik g. Fr. Govekar otvori zborovanje s sledečim govorom:

Slavni zbor!

Sedmi pot zvrševati mi je častno nalogo, predsedovati našemu društvu, kateremu je vzvišena in lepa naloga, podpirati narodno slovensko ljudsko šolo. Pozdravljam vas tedaj prav toplo iz vsega srca, čestiti udje našega društva in vas vse prijatelje in pospešitelje narodne omike in prosvete v soglasji z vsem odborom. Brez dvombe je osobito za nas učitelje lepa korist, da nam podaja vedna izpremembra let blagodejno priliko, da nas tako rekoč sili, nekoliko postati v naglem tiru posvetnega pritiskovanja in delovanja in nam je mogoče svoj pogled presojevaje obrniti v preteklost in bodočnost. Bodi si naše razmerje na zunaj, kakor tudi naše delovanje v ožjem krogu, vselej naj nam bode v takih trenutkih več ostrega opazovanja, kar nam bode gotovo samospoznanje pospeševalo ter za bodočnost oživljalo dobre sklepe in nam tako pri našem važnem in težavnem

stanu vsestransko mnogo koristilo. Kakor znano, bilo je vedno naše geslo: Národna omika na krščanskej podlagi, — temu se do zdaj nijsmo izneverili, pa se tudi zdaj in v prihodnje nečemo! Vzgojevatí hočemo kot pravi národní učitelji, ki dobro razumemo svojo vzvišeno nalogo, našo mladino kristjanski ter želimo vzrejati pravih, zavedenih in zvestih narodnjakov, ki bodo vsikdar visoko spoštovali vero, dom in cesarja.

Da je bil namen in prizadevanje našega društva, koristiti národnim učiteljem in s tem národnej šoli, vsikdar pravi, smemo danes z zadovoljnostjo pripoznati, ker užé vidimo, da se to, kar smo zmirom trdili, tudi nekako javno priznava; da se naš glas nij prezrl in se nekatere naših opravičenih želj hočejo dejansko izvrševati. Upajmo, da bode v prihodnje še bolje! Za to je pa potrebno, da kot modri in pravi národní učitelji vedno vse svoje stanovske dolžnosti natanko spolnujemo, ne pozabivši besed pokojnega Slomškega, ki je rekel: „Brez božje pomoči in vladarjeve milosti je vse naše prizadevanje brezvspešno!“

Prosim tedaj, da prej ko pričnemo zborovati, z menoj v duhu pravega rodoljubja iz svojih zvestih učiteljskih src našemu presvitlemu cesarju Francu Jožefu I., čegar premilostljivej skrbi se je zahvaliti povzdiga in napredek današnje ljudske šole, zakličete trikratni: Živijo, Slava! (Zbor navdušeno pritrdi).

Učitelj g. Brezovnik: Slavni zbor! O priliki Bleiweisove svečanosti je rekel slavní Šenoa, da Hrvate in Slovence loči le voda Sotla, kri pa nij voda; tedaj je vaša kri, naša kri. Isto smem tudi jaz kot slovenski Štajerec k vam Kranjcem reči: nas loči Sava, a naša kri je vaša kri in narobe. Celjsko učiteljsko društvo je mene izvolilo, da oficijelno zastopam isto pri občnem zboru Slovenskega učiteljskega društva. Zagotovim Vas, čestiti gospodje, da, akoravno mnogokrat užé izvoljen zastopati naše društvo, me je posebno razveselila ta izvolitev, biti nositeljem srčnega pozdrava štajerskih učiteljev slovenskemu učiteljskemu društvu in upam tudi pospešiteljem občnega združenja slovenskih učiteljev, ki mora biti cilj in smoter vsacega národnega slovenskega učitelja, komur je národnost res kaj mar, ki je ne nosi samo na jeziku. Jaz želim, da se združimo slovenski učitelji, ki smo zdaj razdeljeni v toliko različnih taborov, v jedno samo slovensko učiteljsko društvo, kot močno falango, ki bi nas privela do končne vseobčne zmage národne ideje. Zato pa je treba, da se Slovensko učiteljsko društvo reorganizuje in da dobimo v „Učiteljskem Tovariši“ še bolj čvrst in neustrašljiv list, kot zdaj, ki ne bode učitelje samo učil, kako se imajo obnašati v šoli, nego tudi kako izven šole, kajti učitelj ne sme imeti druge politike, nego njegov národ in mora delovati z národom. Pričnimo tedaj složno skupno delovanje po besedah Jurčičevih: „Tvrđ bodi, neizprošen, mož jeklen“; preorimo slovensko učiteljsko društvo in ustanovimo si v „Učiteljskem Tovariši“ list za slovenske učitelje, potem se bode spolnilo, kar je pel Preradovič: „Zora puca, bit će dana!“ in prvi naš slovenski pesnik Prešerin: „Vremena bodo Kranjcem se zjasnila!“ (Dobro! Dobro!)

Gospod A. Praprotnik poroča namestu tajnika o delovanji odbora slovenskega učiteljskega društva. Vsaki mesec je imel odbor sejo in razpravljal jako važne stvari. Sklenilo se je, da Slovensko učiteljsko društvo pripomaga, da izidejo gg. Žumer-Razingerjeve stenske table, od katerih bode društvo imelo, kakor hitro se prodadé, precejšen dobiček. Poročevalec povdarja, da so stenske table res krasno izdelane in da bi bilo želeti, naj bi jih ne pogrešala nobena ljudska šola na Slovenskem.

Najeti se je hotela tudi soba za čitanje časnikov in kot zbirališče Ljubljanskih in bližnjih ali v Ljubljano došlih učiteljev in se v ta namen dovolilo 50 gld. Namen ta se lansko leto nij mogel izvršiti, zgodilo se pa bode to precej v jeseni, ker je užé dosti stanovanj na ponudbo, tako, da bodo tudi slovenski národní učitelji imeli svoje zbirališče. Govornik naglašá, da se je v národnem obziru zadnji čas marsikaj za Slovenstvo priborilo,

kar smejo učitelji z velikim veseljem pozdraviti. Slovensko učiteljsko društvo pa hoče, pravi govornik, i nadalje kakor doslej delovati nevstrašeno in koristiti národnej šoli na prid slovenske domovine in mogočne Avstrije. Zbor poročilo vzame pohvalno na znanje.

Blagajnik g. Tomšič poroča o denarnem stanju društva. Udov šteje 118, lansko leto jih je bilo le 70, torej se je število družabnikov precej zdatno pomnožilo. Samo učiteljic udov šteje društvo le pet, znamenje, da se iste za slovensko šolstvo brigajo jako malo. Upati pa je, da se tudi v tem obziru obrne na bolje, posebno zdaj, ko se je vpeljal na žensko izobraževališče deloma tudi slovenski kot učni jezik. Premoženja ima društvo 155 gld. 54 kr.

Gospod Lapajne želi, da bi društvo i naprej literarno delovalo in započeto delo izdavanjem Žumer-Razingerjevih stenskih tabel nadaljevalo. Posebno bi bilo treba, da se izdá slovenska pedagogika, ukoslovje, zgodovina, pedagogike itd., ker za realistične knjige slovenske užé skrbé, kakor vidimo, slovenski profesorji srednjih šol. G. Žumar opomni, da bode društvo od stenskih tabel imelo, kadar se prodadó, 130 do 140 gld. dobička, potem se zopet lahko kaj izdá. Poročilo se potem odobri.

G. Govekar poroča v imenu odbora Slovenskega učiteljskega društva o izpremembi šolske postave z ozirom na razmere slovenskega šolstva. Govornik pravi:

„Šolsko postavo z dné 14. maja 1869. l. so pozdravljali nekateri z veseljem, drugi pa nijso nič dobrega od nje pričakovali. Mej posvetovanjem postave so poslanci desne stranke — mej njimi Slovenci — dvorano zapustili, kajti očitali so jej, da se premalo ozira na potrebe drugih národnostij ter da je poglavitno na korist nemškej stranki. Učitelji pa so jo sploh radostno pozdravljali. Ako pa tukaj govorimo o učiteljih, moramo sploh misliti le bolj na mestne učitelje, na ravnatelje po mestih in na šolske nadzornike. Glas nas učiteljev z dežele se malo kje začuje, ako se pa začuje, se navadno preupije. A kmalo se je pokazalo, da se učiteljska postava ne dá tako strogo povsodi izpeljati in vlada je dovolila izjeme za Kranjsko, Galicijo, Primorje, kar se tiče šolskega obiskovanja.

Za Kranjsko deželo smo dobili deželno šolsko postavo l. 1873. in še jedenkrat popravljeno — l. 1879.

Od l. 1870. ali sploh od časa, ko je v dejanje stopila šolska postava, pokazalo se je marsikaj, kar nij govorilo za postavo. Nij ga v Cislajtani deželnega zbora, ki bi ne govoril zoper šolsko postavo. Pritožbe so prišle do naučnega ministra Strehmeierja, in le-ta se je sam izrazil, da po nekaterih krajih šolske oblasti predač segajo, kar se tiče osnove novih šol in silenja ali moranja otrok v šolo in užé ta minister je dovolil olajšave, to je bolj voljno in mečjo izpeljavo šolskih postav. Ko je nastopilo Taaffejevo ministerstvo, so pa silili poslanci desne stranke, ki so podpirali in še vedno podpirajo njegovo politiko, naj vlada prijenja s šolsko postavo. Pritožbe bile so vzlasti zoper čedalje večje stroške za šolstvo; znano je, da na Štajerskem pravna stranka v deželnem zboru pri posvetovanji o šolstvu vselej dvorano zapusti, ker neče deželi tako ogromnih stroškov nakladati.

Kakor znano, je v državnem zboru poslanec Lienbacher nasvetoval, naj bode otrokom dovoljeno, stopiti z 12. letom iz šole ter da naj bi o tem določevali deželni zbori. V državnem zboru, v zbornici poslancev, je bil sprejet Lienbacherjev nasvèt, a gosposka zbornica ga je zavrgla, priznavši ob jednom, da je treba nekaj odjenjati, a vso stvar je zopet izročila vladi, to je okrajni in deželni šolski svéti imajo razsoditi, ali se sme olajšava dovoliti občinam, katere za to prosijo. Vlada se v gosposkej zbornici nij nič kaj potegovala za Lienbacherjev predlog, tako, da je bilo videti, kakor bi hotela vso stvar zavleči.

A temu nij bilo tako. Letos je vlada sama inicijativo nastopila in predložila gosposkej zbornici novelo, katera še več obsega, kar je poslanec Lienbacher nasvetoval.

Vkupno ministerstvo, katero je to novelo predložilo, navélo je tudi uzroke, zaradi katerih je vlada sama nasvetovala prenarodbo nekaterih paragrafov v državnej šolske postavi. Gosposka zbornica, to je njen šolski odsek, pa dosihmal nij predložil svoje nasvete ter mislil vso stvar zavleči, kajti v šolskem odseku imajo še, dasi nenaravno, ustavoverci večino.

„Motivenbericht“ k noveli je občno znan, le toliko omenim, da je načelo državne šole in državnega nadzorništva ostalo, le nekoliko bolj se poudarja verska odgoja in od šolskih vodjev se tirja, da morajo biti istega veroizpovedanja kakor večina učencev itd.

Zdaj pa vprašam, kako pa so učitelji vzprejeli to novelo? Ko govorim o učiteljih, ponovim še jedenkrat, kateri učitelji da delajo občno mnenje. To so nadzorniki, ravnatelji in mestni učitelji.

Učitelji, ki spadajo k takozvanej ustavovernej stranki, imeli so 4. in 5. avgusta zbor, imenovali so ga splošni avstrijski učiteljski zbor, in tam so še jedenkrat (prvič 19. feb. na Dunaji) obsodili šolsko novelo. — Imeli so pa tudi češki učitelji nekaj dnij pozneje svoje učiteljsko zborovanje, a tam so užé drugače govorili. Ravnatelj Lepaš je rekel: „Kristijan sem, zato hočem, da ima ljudska šola znak krščanstva!“ Sicer so ga preupili, a zaradi tega niso njegove besede nič manj tehtne, in gotovo je, da krščanski stariši želé krščanskih šol.

Postavili smo tudi mi razgovor o šolskej noveli na dnevni red, a povedati mi je pred vsem, da mi nijmamo takih skrbij zarad šolske novele, kakeršne imajo dunajski učitelji.

Nam národnim učiteljem je čisto prav, ako se glasi §. 1. drž. šolske postave: „Vzgoja mora biti versko-nravna“, kajti нрав (moral) se pri kristijanih naslanja na krščanske dogme.

Nravnost brez podloge krščanske je omahljiva in veterasta, mogoče da včasih od hudega odvráčuje, a za ljudsko vzdgojo ne veljá, tù je treba pozitivnih zapoved in prepoved. Tudi mislim, da se mi nikakor ne bojimo vpljiva naše národne duhovščine pri národnih šolah. Da mora ravnatelj iste vere biti kakor je večina učencev, je menda samo ob sebi razumljivo. Pri nas se nam sicer nij bati židov v naše šole, a tudi nijmamo vzroka njim odpirati vrata in glasovati za postavo, ki njim duri odpira na stežaj. Kar nas slovenske učitelje zadeva, imamo mi vse drugačne zahteve; te pa so: 1. da postanejo naše ljudske šole skoraj jedenkrat čisto slovenske; 2. da se uvede v učiteljske izobraževalnice slovenščina vsaj za tri četrtine predmetov in 3. da s svojo delavnostjo in vladino pripomočjo prispemo do potrebnih slovenskih knjig za národne šole in učiteljišča.

Mi Slovenci potrebujemo torej take postave, ki bi nam zajamčila, da dobimo skozi národne ljudske šole, in kar se mene tiče, mislim, da bode nova postava začetek boljših razmer pri našem ljudskem šolstvu. Vprašam, kaj imajo učitelji, oziroma njih stariši ali redniki od tega, ako se mora nastopni učitelj od leta in leta učiti takih stvari, katerih v svojem življenji nikdar ne bode potreboval, a kar bi potreboval pa ne. Vsi učitelji pa tako ne morejo postati glavni učitelji ali nadzorniki. „Bildung ist Kapital, Wissen ist Macht“; — res da, ali: Bildung kostet auch Kapital, in kapital je pa navadno le tam kaj vreden, kjer se zamore naložiti; mrtev kapital pa ne prinaša obresti. Zdi se mi, da svet malo preveč od šol pričakuje, tudi to, kar ona storiti ne more, in zaradi tega toliko očitanja, da je šola ljudem na kvar. Toliko sem omenil, da obranim svoje stališče, sicer pa jaz želim, da bi ministerstvo izpeljalo vse, kar bi bilo s časom potrebno, kajti nobena postava nij za zmirom dobra. Govoril sem kot mandatar odbora Slovenskega učiteljskega društva, v katerem sploh to prepričanje vsaj dozdej vlada, da mora ljudski učitelj svoje stališče imeti mej ljudstvom v svojem národu; da ne more in ne sme politike na svojo roko delati in da se vse njegovo prizadevanje mora strinjati s prizadevanjem ljudskih zastopnikov in poslancev. Sploh se držimo načela „učitelji so zaradi šole, a ne šole zaradi učiteljev!“ (Dobro! Dobro!)

(Dalje prih)

R a č u n

*o dohodkih in troških vdovskega učiteljskega društva, njega vdov in sirot
na Kranjskem od 31. avgusta 1881. l. do 1. septembra 1882. l.*

Oprav. štev.	P o s a m e z n o	Gotovina		Obligacije	
		gld.	kr.	gld.	kr.
	Prihodki:				
1	Gotovine v blagajnici od preteklega leta 1881. .	353	45		
2	Letnina in vstopnina društvenikov:				
	I. četrletje	153	gld. 25 kr.		
	II. " 	109	" — "		
	III. " 	134	" 25 "		
	IV. " 	57	" — "	453	50
3	Obresti od obligacij, in sicer:				
	I. četrletje	83	gld. — kr.		
	II. " 	715	" 5 "		
	III. " 	93	" 50 "		
	IV. " 	736	" 5 "	1.627	60
4	Vrnjenega kapitala:				
	I. četrletje (A.)	25	gld. — kr.		
	II. " (St.)	25	" — "	50	—
5	Obresti od izposojenega kapitala	22	50		
6	Radovljiško učiteljsko društvo	3	—		
7	Nakupljene obligacije imajo nominalne vrednosti			1.300	—
	Skupaj	2.510	5		
	Troški:				
8	Vdovam in sirotam:				
	I. četrletje	297	gld. 50 kr.		
	II. " 	308	" 28 "		
	III. " 	267	" 50 "		
	IV. " 	297	" 50 "	1.170	78
9	Učitelju N. po sklepu občnega zbora	50	—		
10	Na posodo učitelju A.	100	—		
11	Za nakupovanje obligacij:				
	II. četrletje	381	gld. 43 kr.		
	IV. " 	629	" 19 "	1.010	62
12	Tiskarije in pisarna	10	—		
	Skupaj	2.341	40		
	Premoženje:				
13	Hranilnične bukve štev. 59.536	1.041	1		
14	V državnih dolžnih pismih preteklega leta			39.050	—
15	" " " " priraslo t. l., gl. št. 7			1.300	—
16	Privatna dolžna pisma po 100, 100 in 150 gld.	350	—		
17	Gotovine v blagajnici	168	65		
	Skupaj	1.559	66	40.350	—

V Ljubljani, v dan 1. septembra 1882.

Dr. Anton Jarc,
prvosednik.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XXXIII. 1875. „Če pogledamo nazaj na dva- in tridesetletno delovanje Novic, smemo ponosno reči, da nismo delali brez uspeha. Če ta čas, ko so v prvič povzdignile glas za narod slovenski, ni bilo toliko rodoljubov, da bi eno srednjo mizo zasedli, bije danes tisoč in tisoč src za našo domovino; takrat imeli so Slovenci le en časopis, danes imamo jih čez 20, in imamo še Matico in družbo sv. Mohora, ki vsako leto na tisoče knjig med narod pošiljate. V borni bajti in v salonu, v kmetiški krčmi in na javnem gledišči se sliši zdaj slovenščina, ki se nekdanj ni smela pokazati med boljše kroge. In da smo toliko napredovali, pripomogle so mnogo k temu Novice. . . Al storjenega dela ne smemo previsoko ceniti. . . Najteže nas še čaka. Vemo in slutimo, da nas čakajo še hude skušnje, borba in trpljenje. Laž in sila, ovadba, sumničenje in vse druge peklenske moči bodo še nekaj časa skušale pogaziti našo pravično in sveto stvar. Al mi ne obupamo; pravica mora končno zmagati.“

Tako je pisal dr. Bleiweis: „Bralcem Novic ob novem letu 1875“. — Sicer je v triintridesetem tečaju sestavil na pr.: „Zarad živinskih potnih listov. Važnost kmetijstva. Škodljivost vinskih pijač, posebno žganja. Domač pomoček za vnetico vratú. Slovenci ne hodite v Ameriko — idite v Slavonijo! Nespametno požiganje v gozdih. Loterija — bedarija! O cinitvi posameznih zemljišč. Opomin živinozdravnikom in gospodarjem o ozdravljenji antraksa po novejših skušnjah. Nova krompirjeva bolezen. Kakošne naprave imajo v Vorarlbergu za neomogle ali sicer uboge ljudi. O pravici ribštva. Umni kmetovalec. Kaj in kako Kitajci jedó in pijó. Zoper psa. Pogled na vojsko zoper poljske miši. Šola za podkovstvo in živinozdravništvo družbe kmetijske v Ljubljani po preteku 25 let (l. 48) itd.“

O véliki politiki priobčil je na pr.: Nemški liberalci („V Deutsch. Ztg. napové nam mlad Nemec na kratko, da imamo kot narod poginiti, mi in Čehi. . . Srbom in Hrvatom dovoljujejo še nekaj časa živeti. . . kadar bo Nemčija zedinjena od Belta do Jadre, potem se bo že našla kaka pot stegniti roko tudi čez Ogersko in Hrvaško. . . In če jasno sprevidimo, kaj nameravajo z nami, potem pač ne smemo dolgo premissljevati, kaj nam je storiti. Pokazati je treba Nemcem, da še živimo, da se še ne mislimo v grob vleči — njim na ljubo“. 12). Dualizem gnjuje. Skrivne policijske zvijače nekaterih ministrov zoper Slované v Avstriji („Koliko nesreče je politika Beustova vsula čez ubogo Avstrijo. . . tudi nas Slovence so na Dunaji črnili kot rusofilce. . . Slovenec in Slovan sploh je moral veljati za državni nevarnega rovarja, da je mogel Beust na odločnem mestu izreči: Slované je treba k steni pritisniti. . . Nam se zdí, da se (po Ofenheimovi pravdi) bliža dan, ko bodo vsi grehi nemške liberalne stranke in njenih pokroviteljev razodeti svetu, kateri se bo nevoljen obrnil od takih ljudi. Da potem pride tudi za-nje sodni dan, to zahteva tek sveta in časa. Pravice ne bodo pregnali iz sveta in ta jih bo že zadela. Sramote imajo že zadosti, kazni jim tudi ne bo prizanesla“. Gl. R. v. Meyer. 82). Političen razgled. Zdaj ni nobena skrivnost več, kaj Bismark s svojim kulturnim bojem proti Avstriji namerava (210). Upor v Ercegovini. Note na papirji ne bodo rešile Ercegovine in Bosne Turškega jarma, le puška ju more. Pogled na Turško bojišče. Kakošen bode konec ustaji Ercegovincev in Bošnjakov. Deakova sreča in konec. Nauk za ministra nauka (Stremayr — Čerkavski). Čas antikristov. Dualizem o 9. letu svojega obstanka. Obravnava o odpravi praznikov v Avstriji itd.“ —

O bolj domačih zadevah govorijo spiski na pr.: Zarad volitev v kupčijsko in trgovinsko zbornico (Bleiweis — Widman). Po volitvah (49). Kaj je bolje: ali da so poslanci naši v državnem zboru ali ne. Govor o nauku slovenskega jezika na realki v deželnem zboru; o zemljiškem davku. Volitve v mestni odbor. Tagblattovi požigavci in njih požigavno pismo (Narodni volilni odbor do volilcev l. 1867). — Posebno v živo gre: Pogajanje za slogo Slovencev v dveh pismih (proti novim geslom: za omiko, napredek, svobodo; blagost naroda in upor germanizaciji; in proti krik: grofov ne volite! farjev ne volite! kmetov ne volite! — In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas! — pod tem ščitom nam je lahko složnim biti za geslo naše starodavno: za vero, dom, cara — str. 3. 4)! — Pred 27 leti! a) Zgodovinski pregled. b) Nektera premišljevanja (66. 72). — Beseda o plemstvu (202—211). Duhovščina in politika (266. 292). Mlado- in Staročehi (Palacky: „Naj bo v božjem imenu! Brž ko bodo ti gospodje (Mladočehi) narod naš osrečili, za Boga, tisti hip, še danes grem rad in z veseljem v zemljo“ . . . „Te besede sivega očaka českega so gotovo vredne, da se odmevajo po vseh slovanskih deželah, zlasti po vsem Slovenskem, kjer so razmere onim na Českem takó zeló podobne, da vse ono, kar Palacky očita in priporoča svojim rojakom, veljá z malimi premembami tudi nam . . 173—202). — „Vrlo lepe besede so to (Zvon: V vsem blag duh, mir in sprava in med brati ljubezen.) — bodo li tudi resnica postale? Naj gospod vrednik nikomur, komur so njegovi soneti itd. v spominu, ne zameri, ako neveren Tomaž ostane, dokler ne vidi v dejanji tega, kar obetajo gori navedene besede (413)“. — „Zagrebski Obzor radosten sluša Goriške priprave za spravo slovanskih strank, al bojí se, da bi Narodova pripravnost Mladoslavencev slogo sklepati pod pogojem, da vsaki stranki bode gledé liberalizma slobodno držati se svojega stališča, ne bila klipa, na kateri se razbije sporazumek, vsaj vidimo, kaže Obzor, kakošen je ta nemški liberalizem; brez podpore duhovnikov ne vemo, kako se reši vprašanje narodno na Slovenskem, kjer so žalibog mesta skozi in skozi nemška, osobito na Štajarskem. — Tako sodijo in prav sodijo naši bratje na jugu, kjer še ne poznajo nemške iznajdbe starih in mladih, pa vidijo, kaj počenja nemški liberalizem. Res, zeló kratkoviden je, pravi dr. Janez Bleiweis, kdor za grmom liberalizma sloge išče, pozabivši slovenskega pregovora, da ogenj se ne gasi niti s slamo niti z oljem. Najbolj zarad prihodnjih volitev se skuša dognati sloga — na nitki, ki se bode v tistem hipu raztrgala, kedar pridejo volitve. Rodoljubi! na zadnja kola treba paziti, in da z mladimi, katerim je nemški liberalizem Bog, bode sprava le tedaj mogoča, kedar se bode kača na ledu grela (342)“.

„Našega dr. Coste ni več!“ — je zdihoval dr. Bleiweis, ter v govorih in spisih svojih — po Novicah, v Čitalnici, v Matici in Sloveniji — kazal, kako zeló je občutil njegovo izgubo (38. 43. 47 itd.). — Po želji in glasu vseh odbornikov je za njim še le v 33. skupščini prevzel dr. Bleiweis predsedstvo v Slov. Matici pogojno, da sme se mu odpovedati za zdravja voljo, in v Letopisu za l. 1875, kteremu je podučni in zabavni del bil vredil že dr. E. Costa, je priobčil: 23) Literarna zapuščina doktorja Franceta Prešerna. Poroča dr. Janez Bleiweis (str. 153—179). — „V norišnicah rojijo norcem sicer tudi take in enake bedarije (zoper neumerjočnost človeške duše) po glavi, samo da jih oni ne dajejo v natis, Tagblatt jih sme pa tiskati — v pohujšanje sveta“. — Takega pa še ne! „Zadnje Novice je zopet zadela težka roka policije naše . . . Toda konfiskacija sama na sebi ni nič nenavadnega sedanji čas, — unicum pa je bil to, da je bil isti list Novic, potem ko se je izpustilo to, kar je komisar kot zaseženo zaznamoval, vnovič tiskan zopet konfisciran! . . . Res, da si slovanski časniki po pravici želijo cenzure nazaj (349)!“ — „Z dobro vestjó, da so storile Novice tudi letos vse, kar je treba, da se njih listi ne vižejo na stran, ampak kot knjiga, podučna na več

strani, hranijo v bukvarnicah, nastopijo (34.) novo leto, v katerem bodo, zveste svojim načelom, delale za napredek narodnega gospodarstva, pa tudi v družih, narodu slovenskemu potrebnih stvaréh donašale raznoterih podukov in razprav. V gospodarskih zadevah bodo Novice kakor dozdej, tako tudi prihodnje zmirom na vrhuncu novosti stale, in kolikor treba, razjasnovala s podobami. Če tudi je Novicam kot tedniku za politične stvari odmerjen le manjši prostor, obdelovale bodo vendar tudi to polje toliko, da njihovi čitatelji na kratko vse zvedó, kar se važnega godí po svetu. — Vedno zveste svojemu programu: „za vero, dom, cesarja,“ ki so ga one prve razvile, ne bodo opešale v boji za te svetinje naroda našega, ampak trden tabor ostale proti navalom lažnjivega liberalizma in poganskega brezverstva, naj se silita svetu v nemški ali slovenski besedi. Ker federalizem pripoznavamo za edino politično sistemo, ki ubogo sedanjo Avstrijo more rešiti pogube, bodemo po vsi svoji moči delali na to, da se vresničijo zahteve presvitlega cesarja, po katerih ima mir postati med narodi Avstrijskimi, ki se doseže le po sistemi federalistični (414)“.

XXXIV. 1876. „Potrpimo in delajmo“ — to dvoje je, kar Novice svojim prijateljem ob novem letu posebno polagajo na srce, v smislu, če tudi ne v besedi po vredniku. — Spisal pa je dr. Bleiweis v štirintridesetem tečaju na pr: „Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih (Oest. Landw. Wochenblatt). O zadevah ribštva. Notranjcem na znanje in premislek. Obrtniki in rokodelci, zdramite se! Kedaj naj se senožeti kosijo. Škodljiva stran šivalnic. Kedaj je pravi čas žetve. Kam pridemo, če se bodo gozdi tako pokončavali, kakor se pokončujejo že več časa. Kaj je z mravljami. Postava zoper pijančevanje. Kaj je bolje, da ima gospodar svoje zemljišče skupaj ali pa raztreseno na več krajih (l. 52) itd.“

O ustaji kristjanskih Slovanov na Turškem, pregled dosedanjih diplomatičnih obravnav. Odkritosrčnost Dunajskih ministrov. Strahovi ustavoverskih časnikov. Federalizem redivivus. Hudi vetrovi po deželnih zborih. Grof Andrassy med Scyllo in Charybdo. Shod v Berolinu. Čemu je kulturkampf dober. Pok v Carigradu. Softe na Turškem. Ali je Avstrija še Habsburška monarhija ali že Bismarkova in Magjarska domêna (223). Turški Slovani — povsod trpini. Kratek pregled politike Avstrijske od začetka ustaje na jugu do danes. Gnjlوبا Evrope. Magjarski softa pa še nekaj. Slovanske simpatije Slovanu niso greh. Tromba vojske iz Rusije („Po turških listih toliko zasramovani severni medved se je oglasil in sicer tako, da doní po vsi Evropi“ — 370). — Velike pomembe je dr. J. Bleiweisov govor v deželnem zboru o državni upravi — o diplomi oktoberski (107). Sistematično in oficijelno skrunjenje nedelj in praznikov. Kaj hočejo masóni ali frajmavrarji (172). Cerkev in politika. Misli o državi, cerkvi in vednosti (Reform.). — Nemčurske demonstracije grofu Antonu Auerspergu (98). Slavnostni govor Palackemu (135). Rovarstvo Lahonov na južnem Tirolskem („Prišel bode sodni dan, da bode vlada — če le ne bode prepozno — sama priznala krivdo svojo, da ni bilo prav, gojiti grebén Lahom, to pa, kar po Božjem in naravnem pravu zahtevajo Slovenci, v nemar puščati kakor glas vpijočega v puščavi“ — 361).

Kam merijo nove šolske postavbe, kaže z Greuterjem ministru Stremajerju („Nam to že dolgo ni nobena skrivnost, al žalibog, da je še mnogo tacihi mož, tudi v viših duhovskih krogih, ki tega ne vedó ali pa če tudi vedó, nočejo kazati da vedó, zaljubljeni v oni glasoviti modus vivendi, ki se po naše dobro imenuje šviga švaga čez dva praga“ — str. 4). — O srednjih šolah piše resnico (str. 15): „Minister za nauk je razposlal vsem deželnim šolskim svetom okrožnico, v kateri se prav očitno kaže tako imenovani „katzenjammer“ o učnem preobloženji šolske mladine v sedanjih gimnazijah in realkah. Toliko se naklada ubogi mladini dandanes šolskega bremena s tem,

da se bolje vredijo šolske počitnice, — da priporoča, naj se po leti ob hudi vročini ne začne šola pred 3. uro popoldne, dopoldne pa, če je po krajnih razmerah mogoče, prej kakor dozdej itd. Vsak pedagog pa mora pripoznati, da brez premembe celega učnega načrta se ne pride v okom napakam, ki zadušujejo duševni razvoj in tarejo duševno moč in zdravje mladine ne le v srednjih, temuč tudi v ljudskih šolah. Namesti da bi mladina prebaviti mogla, kar se uči, se jej glava navalja s celimi kupi raznoterih vednosti, da naposled iz vsega nekaj, iz celega pa nič ne vé; v vsakem razredu ima po 4—5 (časih 7—8) učiteljev, katerih vsak toliko naklada učenja, kakor da bi njegov predmet edini bil, ki se ga ima učenec učiti. — Če pa se vpraša: od kodi to pretiranje „der Fassung- und Arbeitskraft der Jugend“ in odkodi „die Gefahr der Ueberspannung immer näher rückt“? je odgovor jasen vsacemu, kdor pozna zahteve današnjega liberalizma. Kakor je vseh družih nadlog v Avstriji kriva sistema, tako je kriva tudi mizerij šolskih „bis zur Erschöpfung der Kräfte des Lehrers und der Schüler“ — kakor minister pravi. Naše srednje šole dandanes niso več to, kar je njih pravi cilj in konec, — one niso več gimnazije t. j. vadnice za prihodnjo višo omiko odrasle mladine, ampak le dresure so za liberalizem, za ktere ga je zmešana glava najbolji objekt“.

Prvosednik Matice Slovenske je dr. J. Bleiweis prvi občni zbor začel z govorom, v katerem... potem oméni, kako je prišel do častí predsedstva, katerega se je zmiraj branil in res tudi ubranil od onega časa, ko je z nepozabljivima svojima prijateljema dr. Tomanom in dr. Costo ustanovna pravila delal Matici, zdaj pa, ko je ves odbor — skupščina odličnih mož — željo mu izrekel, naj prevzame družbe načelstvo, se tej želji ni upirati mogel in častno mesto prevzel, oprt na prijazno podporo odbornikov; — povdarjaje dalje potrebo složnega delovanja pravi, da v delovanji za Matico gre le za znanstvo, ne za politiko, niti za liberalizem niti za klerikalizem; le, ako veljá načelo „viribus unitis“, more znanstveno društvo plodno delovati, ... na posled pozivlja rodoljube na marljivo delovanje, češ, da le delo dela pravega rodoljuba itd. (19)“. — O zadevah Wolfovega slovarja pisal je štiri odprta pisma K. Dežmanu II. po geslu: Infandum jubes renovare dolorem (173—201). — Slo m šeka pes mi (Zbral M. Lendovšek. 1876) priporoča z nekterimi ginljivimi spomini iz njunega prijateljstva (248).

„Ali je res ali ne, ali prav berem ali ne?“ — tako govóri in si mane oči, kdor je poslednje dni ustavoverske nemške in magjarske časnike bral, ki pisarijo, da se — gledé na dogodbe na Turškem — vsakako mora sprava s Slovani v Avstriji in Ogerski dognati ter se začeti s pogajanjem s Čehi. Dualisti v Cis- in Translajtaniji čutijo, da s svojo Slovanom sovražno politiko tirajo Habsburško monarhijo v propad, za to zdaj v enajsti uri stavijo „die slavische Frage in Oesterreich-Ungarn“ na dnevni red (235)“. — Mir ali vojska? poprašuje (409), in (str. 419) piše: „Božični prazniki — dnevi veliki, ko se je svetu rodil Izveličar in utemeljitelj krščanstva. Vsak, kdor ni še zlekel kristjana, na ta sveti dan rad zanese misli svoje na ono davno dobo, pa o teh mislih zaide tudi v one kraje, kjer se je vršila krščanstvu velika dogodba. O mislih na te kraje presune ga nehoté britkost, da ona sveta zemlja je še zmirom v pestéh zakletega sovražnika kristjanstva in da pred kratkim je ondi še scurkoma tekla kri naših bratov kristjanov na iztoku in da bi oni sveti kraji se rešili gospodarstva Turškega ter o novem letu solnce človeške in narodne svobode posijalo na toliko nesrečno zemljo!“

Novice nastopijo prihodnje leto 35. tečaj... „To samo že daje našemu listu častno spričalo, da vestno izpolnuje, kar je naloga njegova: biti namreč narodu slovenskemu pomočnik v napredku gospodarskem, pospeševalec vsestranske prave omike, in voditelj v političnih vprašanjih. In to, kar so bile Novice 34 let, hočejo nespremenljivo ostati tudi vprihodnje. Kar so po mnogoletnih skušnjah spoznale, da je pravo in dobro, to bodo

dosledno trdile tudi vprihodnje; pozna je potreščine našega ljudstva ne bodo opešale neutrudljivo delati za njega korist, v političnih zadevah pa, ne odvisne od nobene strani, nimajo vzroka niti se dobrikati na vzgor niti hliniti se na vzdol. Njim nikdar in nikoli oseba ni bila prva, potlej pa še le narod, zato v dolgem svojem obstanku nimajo preklicati ne ene vrstice, ki so jo pisale. Značajnost je njih geslo: redko blago sedanjega časa (404)!^a

D o p i s i.

Iz Kopra. (Vabilo.) V 9. dan nov. t. l. bode v Dolini občno zborovanje »Slov. učiteljskega društva za Koperski okraj«. Dnevni red: 1. Ogovor. 2. Zapisnik. 3. Jezikov uk v narodni šoli. 4. O okrajnih šol. svetih (govori g. Vrtovec). 5. Razgovor o matici, razrednici in o zamudniku. 6. Nasvėti. G. g. društvenike prosimo, da naj za točko 5. blagovolijo omenjene zapisnike s soboj prinešiti.

Odbor.

Iz Celja. (Vabilo.) Učiteljsko društvo v Celji bode imelo svoje redno, mesečno zborovanje v četrtek v dan 2. nov. t. l. ob 11. uri dopoldne v okolški šoli po sledečem programu: 1. Zapisnik. 2. Poročilo poslancev k deželni učiteljski zvezi (g. Koderman). 3. Slov. glagol (g. Jarc). 4. Prva nemška slovnica in »slov.-deutsche Fibel« (g. Lopan). 5. Nasvėti.

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

S Krasa. Dragi »Tovariš«! vzadnjič obljubil sem Ti poročati o zborovanji učit. društva »Sežansko-Komenskega« v dan 12. t. m. na Brežini; tù tedaj, kakor sem obljubil! — Prvosednik otvori zborovanje s primernim pozdravom spominjaje se našega presvetlega vladarja z »Živijo«- in s »Slavo«-klicem.

Pozdravil nas je tudi g. B., zastopnik slov. učit. društva »Koperskega«, ter obžaloval, da se ne morejo udeležiti njegovi kolegi radi zelo važnih občinskih volitev v Dolini, in vabi, da bi se pa mi v večem številu udeležili zborovanja v Dolini drugi četrtek meseca novembra t. l.

Po prečitani zadnjega zapisnika pové prvomestnik, kaj je učiteljsko društvo pri c. kr. okrajnem šolskem svétu ukrenilo gledé zadnjih sklepov in s kakim vspehom. Užé zdaj se vidi, da ima naše društvo mnogo prijateljev in da je užé na najboljših nogah, posebno pa pod zdanjim čvrstim vodstvom, ker zabeléžiti imamo marsikaj lepega, kar se pod prejšnjim predsedništvom ni nahajalo.

Prvosednik priporoča začasnega tajnika g. Kosa, ker se je g. L. odpovedal; voli se tedaj enoglasno g. Kos.

G. K., učit. Sez., čita svoje jáko dobro sestavljeno poročilo, kako naj se učitelj ravna pri nedostatno nadarjenih otrocih. Gledé tega poročila so se učitelji pohvalno izrazili in prvomestnik želí, da bi se taki spisi v »Tovarišu« obelodanili. *)

Pri drugem referatu g. Kosa v jako lepo umevnej, gladko tekočej slovenščini »o vedenji in lastnostih učiteljevih mej národom« vnela se je jako živa debata. Pohvalo žel je g. K., ka je i zaslužil, kajti videti je, da se v istini trudi in dela v prospeh národne omike. Jako zanimivo je bilo slišati debato pri učiteljevi lastnosti »národnost«. Poudarjalo se je, da učitelj »národnjak« ima veliko več vspeha v šoli, kajti rodoljub vedno z ljubeznijo in udanostjo do otrok in do jezika poučuje. A tù pa tam kaže se drugo mnenje. Menda se je nemški »Schulverein« užé tudi v Divačah vgnjezdil, kaj?

Predlagale so se razne reči. Vsled referata g. K. je predlagal g. H., naj učiteljsko društvo na dotične oblasti peticionira, da se vvedó v šolo otroci še-le sè 7. letom. Volil se je odsek, da pravila predrugači. Najvažniše je pa nek učitelj sprožil o listu »Šoli«, ker ustavil se je vsm šolam, razun biblijotek — Sežana-Komen — in en list pa bode cirkuliral po raznih šolah. Bog vé, kaj sta naša zastopnika ukrenila pri onej seji! Kaj neki nam bode »Šolo« nadomestovalo?

Društvo se poteguje, naj se »Učiteljski Tovariš« naroča za biblijoteko, a ne vem, kaj naša zastopnika k temu porečeta, ker rad bi ju bil interpeliral nekdo, a ni ju bilo, ker eden je imel mnogo opravila, a tudi koleginji sta mu morali pomagati, o drugem se i tako nečesa ne sliši. Pri volitvah potegovala sta se oba, in tudi srečno prodrli, ker obljubovala sta »zlate gradove«, a zdaj ne pomolita ni najmanjše »fige«.

Gledé prov. učiteljev pred l. 1870. prosilo se bode, da se jim vračunijo i ona leta v penzijo, — pa tudi zdaj nastavljenim. — Društvo pristopilo je k »Glasbeni Matici«. — Sklenilo se je parlamentarno in zanimivo zborovanje sè »Živijo«- in »Slava«-klici. »Na videnje« v Sežani!

Radovedni opazovalec.

*) Gospod poročevalec je obljubil, da ga pošlje v natis.

Iz Notranjskega v dan 19. oktobra 1882. V zadnji »Tovarševaj« štev. gosp. dopisnik iz Senožeč pohvalno omenja belih šol. tablic, ki jih je videl v Tržaški razstavi. Tudi mene so zanimivale one ploščice, ker so prav prilične in pripravne našej deci. Prav lične so iz popolnoma bele tvarine izdelane; modro so načrtane in imajo pripraven okvir ter niso niti premajhne niti prevelike in ne pretežke. Nalašč za take ploščice pripravljeni kamenčki pišejo črno, ker so mehkeji kakor navadni kamenčki; otroci ne dobé težke roke, zbrise se lahko in ker so bele tablice, se jim bolj vsaki madež pozná, kakor pri črnih, zato se otroci lažje snažnosti privadijo.

Žal mi je, da nisem mogel poizvedeti ceno onih tablic in kamenčkov. Izdeluje jih pa: »k. k. ausschl. privil. Weisse Stein-Schreibtafeln aus der Ersten Pilsner Kunsstein-Fabrik von Em. Thieben in Pilsen«.

P.

Iz Postojinskega okraja. Z novo pričetim šolskim letom razširili ste se v našem okraji dve šoli: dvorazrednica v Knežaku postala je trirazredna, a enorazrednica v Knežaku preustrojila se je v dvorazredno nár. šolo. Potem takem nahaja se v Postojinskem šol. okraji za vsem zdaj 35 učilnic z 51 razredi. Izmed teh šol so 3 štirirazredne: v Postojini, Senožečah in Vipavi; 2 trirazredni: v Trnovem-Bistrici in Knežaku; 3 dvorazrednice: v Hrenovícah, Košani in Vremah; 27 pa je jednorazrednic, namreč te-le: Budanje, Col, Goče, Lozice, Nadanje selo, Matenja vas, Orehek, Ostrožno brdo, Podkraj, Podraga, Planina, Postenje, Prem, Razdrto, Slap, Slavina, Spodnji Zemon, Studéno, Suhórje, Šenpeter, Šturija, Št. Vid, Trnje, Ubelsko, Vrbóvo, Vrabče in Zagórje.

Po zadnjem ljudskem štetju v 31. dan 1880. l. brojilo je naše glavarstvo 41.225 prebivalcev. *) Torej pride povprečno na več nego 800 stanovalcev (808·3) jeden učitelj in ako računimo število za šolo ugodnih otrok na okroglo 4800: potem je v pouk izročenihi jednomu učitelju povprek več nego 90 otrok!

— k. —

Iz Kaménika. (Dalje in konec.) Zdaj pride druga točka dnevnega reda na vrsto. Kaj ima učitelj storiti en četrt ure pred naukom in v prenehljajih mej posameznimi urami? O tem predmetu se je srečalo. Izžreban je bil g. Petrovec, učitelj v Čemšeniku. On pravi: Učitelj naj pride o pravem času v šolo, ter naj bode učencem v vzgled. Pazi naj, da učenci hodijo vsak na svoje mesto, ter se lepo pripravljajo za nauk. Posebno pri malih je treba paziti, ker še niso vtrjeni, ter naj jim dá dela. Opomni naj jih tudi, da ne smejo po poti postajati, ampak naj gredó mirno svojo pot. Pri večih učencih naj vadi gimnastične vaje; tudi naj zaznamuje mej tem časom zamude v razrednici. Prenehljaj naj bode tudi mej prvo in drugo uro, posebno pri malih, ki še niso zmožni toliko časa mirovati, ter potrebujejo počitka. Gospod Zorè meni, da naj se $\frac{1}{4}$ ure pred ukom v to porabi, da naj deklice prah pobrišejo, dečki pa gredó gobo zmočít. Mej posameznimi urami naj pa otroci potrebo opravljajo, da ne bode treba mej ukom ven hoditi, kar je zeló motljivo, tudi sobe naj se prežračujejo. $\frac{1}{4}$ ure pred ukom, misli g. Potrato, naj se malo ponavlja od strani učencev, učitelj naj pa se za uk pripravlja. Gosp. Letnar pa pravi, da naj učitelj slabejšim učencem kaj pomaga. Tudi otroke lahko opazuje na tihem, ter spoznava njihov temperament. Prav dobro bi bilo, da bi se učenci tudi mej prenehljaji ven peljali, da se ložeje opazujejo, kakšnega temperamenta so.

G. Pfeifer pravi, da otroci posebno radi tožijo mej tem časom, ko se z ukom preneha, učitelj naj pa tega ne porajta, ter naj tožitelje pokara in gleda, da pri svojih učencih sočutje gojí.

Gosp. Javoršek pravi, da naj se mej uro ven hoditi dovoli le tistim učencem, katerim je potrebno iz zdravstvenih obzirov. On pravi, da jih s tem odvadi, da ne letajo mej uro ven, da vsak, kdor mej naukom ven gre, mora pisati malo nalogo. Lahkomisleže s tem zeló odvadi, a komur je v resnici treba, rad stori to nalogo. Gosp. Letnar pravi, izjema mora biti, komur je v resnici treba, takemu se mora dovoliti že iz zdravstvenih obzirov.

Gosp. Zorè pravi, da se ne more goditi, kar g. Javoršek pravi, kajti če je otrok zdrav, že počaka, a če je bolehen, je pa zadrževanje zelo nevarno, posebno pri tistih, ki so navajeni, da morajo iti.

Gosp. Mesner pravi, da jih on s tem odvadi, da jim pravi, da to ni možko, da morajo, kaj na-se držati, ker že niso več tako majhni, da to delajo le mali otroci, ne pa že tako veliki dečki itd.

Konečno besedo ima še g. poročevalec, ki pravi, da se strinja z vsemi debatnimi udeleževalci, le z gosp. Potrato ne, ki pravi, da bi se $\frac{1}{4}$ ure pred ukom moralo ponavljati, kar ni mogoče, ker otroci še le dohajajo. Mej vsemi nasveti mu pa ta g. Mesner-ja naj bolje dopade.

Kake vrednosti je za učitelja, da misli o psihologičnih prikazih pri učencih, in kako naj se vede, da spoznava otroški temperament. (Der Werth des Nachdenkens über psychologische Erscheinungen und das Verhalten des Lehrers gegenüber dem Temperamente des Schülers.)

*) Glej: E. Lah »Statistične črtice o Kranjskem prebivalstvu II.« — Lj. Zvon, VII. zvezek, 1882.

O tem predmetu govori gospodičina Frančiška Vernè. Poudarja prav obširno, kako se spoznavajo otroci po temperamentih, kako je treba postopati pri posameznih otrocih, da se more prav vzgojevati in kake velike vrednosti je to za učitelja, kako pogosto opazuje otroško obnašanje.

Gosp. Kos meni, da bi bila gospodičina I. del svoje naloge zgrešila, a II. del je prav dobro in pohvalno izdelala. Samo to ni povedala, kako naj se dela, da se dober temperament izve.

Gosp. Vizjak pravi, da ni res, da bi otrok imel že naravne zmožnosti, ko pride v šolo, ampak da jih še nič nima, da se še le potem izbujajo. G. Pfeifer pravi, da je poročevalka le bolj splošno obravnavala, na posamezne dele se pa ni toliko ozirala, posebno, kako se fantazija goji. On pravi dalje, čutov je več. Čut, ki učenca priganja k delavnosti, dalje estetičen čut, naravni in verski čut. Zadnja dva sta bolj združena, samo, da se verski čut bolj izraža v molitvi in pobožnosti. Kolikor je kdo bolj izobražen, toliko več sočutja ima. Vsak ima več sočutja do svojih in prijateljev, kakor tujih.

Misli imamo razburjene, če nam kdo nasprotuje, ter ga kregamo. Tudi je dobro, da je o sočutju veliko berilnih vaj. Gosp. Letnar pravi, naloga, o kateri govorimo, je zelo težavna, da bi se mogla popolnoma izpeljati, pa se vender dá prav kratko odgovoriti, namreč: Če učitelj premišluje o psiholoških prikazih, spoznava v kakem razmerji je pri svojih učencih.

Gospodičina poročevalka odgovori, da ni bila njena naloga, posameznih temperamentov obdelavati, ampak le splošno govoriti o psiholoških prikazih.

Pri tretji točki pridejo na vrsto berila za prihodnjo šolsko leto. Poročevalec g. Čenčič. On obdeluje najprej Razinger-Žumrov Abecednik, ter hvali izvrstno razdelitev, tvarino i. t. d., ki se nahaja v tej knjigi. Omenja le, da bi se bil še polglasni **e** pred **r^m** smel ohraniti, ker v takih besedah, kjer se **e** popolnoma sliši, je težavno za prvence to izpuščenje; tudi niso vsi pisatelji v tem edini. Vezanje bi smelo tudi bolj trdno biti, ker o par mesecih je knjiga popolnoma raztrgana. Kar se tiče za revne učence, tudi ni prav vravnano. Založnik dá na vsako deseto knjigo eno na vrh za revne učence. Ker pa učitelji povsod ne naročajo sami knjig, temuč bukvovezi, se potem za revne ne dobí nič, ker bukvovezi imajo tiste knjige, ki jih jim založnik po vrh dá, za svoj trud, kar je tudi prav. Dalje poroča o II. in III. Berilu, poudarja obseg in razdelitev knjig, nujni prednosti in pomanjkljivosti. Mej drugim omenja tudi, da se ne nahaja v nobeni knjigi večih praznikov, kar je bilo v starih berilih, ker otroci so prav radi brali berila o velikih praznikih, kakor Božič, Velika noč, Binkošti in sv. Rešnje Telo.

Konečno nasvetuje knjige za posamezne oddelke oziroma razrede in sicer: Za enorazrednice: za I. oddelek spod. skupina (I. razred) Razinger-Žumrov Abecednik; za II. oddelek spod. skupina (I. razred) Drugo berilo; za I. oddelek zgor. skupina (II. razred) Drugo berilo in za II. oddelek zgor. skupina (II. razred) Tretje berilo.

Za dvorazrednice: I. oddelek, I. raz. Razinger-Žumrov Abecednik; II. oddelek, I. raz. Drugo berilo; I. oddelek, II. raz. Drugo berilo; II. oddelek, II. raz. Tretje berilo.

Trirazrednic ni v tem okraji. Za štirirazrednico: I. raz. Razinger-Žumrov Abecednik; II. raz. Drugo berilo; III. raz. Drugo berilo; IV. raz. Tretje berilo. Za ponavljajno šolo Tretje berilo.

Gosp. Petrovec pravi, da niso vse izdave pri berilih enake, kar zelo opovira pouk. Gosp. Jereb misli, da bi bilo dobro, da bi se na vsaki knjigi zaznamovalo, za kateri oddelek, razred ali skupino je knjiga.

Gospod Pfeifer želi, da bi bilo v II. berilu manj slovnične tvarine, a toliko več v III. berilu.

G. Golmajer graja, ker se cesarska pesem zmiraj izpreminja, v eni izdavi so take besede, a v drugi zopet drugačne; tudi nasvetuje, da bi se razun Razinger-Žumrovega Abecednika tudi rabil Miklošičev, ki so ga imeli do zdaj največ po šolah na kmetih. Tudi je on zoper menjavo knjig med letom. Debate o tej stvari so se še udeležili gg. Javoršek, Mesner, Letnar. Konečno se je določilo, da se smeta oba Abecednika rabiti. Kjer se rabi Miklošičev, velja ta za oba oddelka I. razreda oziroma skupine. Potem je še poročal gospod Javoršek o učenem načrtu za ponavljajno šolo, katerega sta izdelala z g. Golmajerjem skupno. Uravnan je tako, da bodo v dveh tednih prišli vsi predpisani predmeti na vrsto. Oziralo se je največ na jezikov in računski nauk. Gg. Trost in Pfeifer želita, da bi se računstvu več časa določilo.

Zdaj še g. Javoršek, prvomestnik bukvarničnega odseka, poroča o stanji, dohodkih in stroških okraja učiteljske bukvarnice.

Dohodki so bili 87 gold. 46 kr., stroški pa 77 gold. 53 kr., tedaj je še ostanek 9 gold. 93 kr. Nasvetovale so se še razne slovenske in nemške knjige, tudi, da bi se zapisalo v Slov. Matico.

V odsek za oskrbovanje so bili izvoljeni gg. Javoršek, Golmajer, Pfeifer, Letnar in gospodič. E. Gerkman, v stalni odsek pa gg. Golmajer, Mesner, Javoršek, Letnar in Čenčič.

Gospod Javoršek predlaga, da bi se naprosil slavni c. kr. dež. šolski svet, da bi blagovolil izdati zapisnik bukev za šolsko bukvarnico, katere bi bile vsled ministerskega ukaza dné 12. julija 1875 za mladino pripravne. Se enoglasno vzprejme.

Gospodičina Vernè predlaga, naj bi se pisma, ki se tičejo učitelja, zapečatila, ne pa nezapečatena po slugih razpošiljala, kateri potem okrog kažejo, če je učitelj kak nos dobil.

Dnevni red je dovršen. Gospod predsednik poprime besedo, ter se zahvaljuje za potrpljenje in udeležbo pri obravnavah, ter pravi, če se ozrè na vsa letna zborovanja, mora z veseljem izreči, da se je šolstvo zelo zboljšalo. Pri vsakem zborovanji so se obravnavale reči, ki so bile velike važnosti za vse šolstvo. Okrajna učiteljska bukvarnica se je zelo narasla z najboljšimi pedagoškimi knjigami. Priporoča učiteljem, da naj bojo stanovitni, zvesti v izpolnovanji svojih dolžnosti, ter naj imajo veselje do svojega poklica, ter končá zborovanje s trikratnim klicem na Nj. Veličanstvo in s cesarsko pesmijo ob 1 uri popoldne.

Od Šent-Jernej. V dan 16. oktobra t. l. smo imeli ob 8. uri zjutraj šolarsko sveto mašo k sv. Duhu za srečni začetek šole. Po sveti maši smo vpisovali otroke v pričò gospoda Karola Rudeža, kraj. šol. predsednika. Vpisalo se jih je novincev nekoliko čez 60, a bodo pa še dva do tri dni zmiraj novi prihajali. — Poprejšnjih otrok je pa še okolu 300. — Imeli jih bomo gotovo zopet čez 400 vseh za vse tri razrede. Čudno je pa vender, da sva samo le dva učitelja tukaj. Poprejšnja pridna učiteljica, gospica Kristina Zadnikar, se je službi odpovedala, in tako je naša šola brez tretjega učitelja. Bilo je to vse o pravem času naznanjeno višji oblasti. Služba je bila do 10. septembra t. l. razpisana. Prosilcev je bilo dovolj, ali začeli smo šolo, pa ni od nobene strani sporočila, ali pride kdo sim za učitelja ali učiteljico. — Težko je drugim učiteljem supliranje, toliko bolj, ker sem posebno jaz prejšnja leta imel to neljubo delo, da sem moral namestovati, ter sem s tem si naklonil nevarno bolezen, in zdaj, hočeš ali nočeš, prositi sem mogel za odpust, katerega sem imel dva meseca. Včera pa sem zopet začel šolo bolehen, še ne popolnoma zdrav, in zopet moram tretjega učitelja namestovati za drugi razred. Čudno se mi zdi; pa ne, ko bi bil ali užé bila vzprejela dekret katera oseba za v Šent-Jernej, pa morda ne pride prej nego prvega prih. m., da bode koj plačo potegnila. Nova postava, ki učitelje lahko »Aus Dienstesrückichten« prestavlja, je tudi prenaradila, da učitelj plačo dobiva še le potem, ko je užé prvega začel učiti. Če je temu tako, bi bilo skrbeti našim poslancem, da se ona postava predela zopet tako, da učitelj koj od dneva, ki ga je nastopil, svojo redno plačo dobiva.

Ko se mi je ta novica pripovedovala, me je navdala nejevolja tem več, kar sem se pred tremi leti za našo poprejšnjo, gotovo marljivo in izvrstno učiteljico Kristino Zadnikarjevo potegoval, da bi plačo od 15. okt. do 1. novembra taistega leta dobila; pa se mi je odgovorilo, da bi kot nadučitelj moral vedeti postavu, da gre učiteljem plača še le od prihodnjega prvega meseca. Meni je bila dobro znana nova postava, pa mislel sem si: poprejšnja učiteljica je vzprejela plačo za pretečeni mesec, ko so bile počitnice, zdanja pa, ki poučuje, mora 14 dni zastoj poučevati, to jo nekako čudna razmera. Prihodnost bo že pokazala, kako je s to rečjo.

V zadnjem »Uč. Tovarišu« je bilo omenjeno o belih tablicah za šolo. Videl sem jih tudi jaz v razstavi v Trstu,* ki so mi zelo všeč. Hotel sem jih nekaj kupiti za mojo šolo, pa so mi rekli, da si jih lahko naročim. Rabimo jih v šoli!

H sklepu izrekam še prísrèno zahvalo veleč. gosp. Iv. Lapajne-tu, ravnatelju meščanske šole v Krškem, kateri mi je 15. preteč. m. podaril in poslal knjig in raznega blagá za šolo in učence, kar nam bode vsem prav dobro ugajalo. Bog mu plačaj! *Jan. Sajè.*

Iz Šiške pri Ljubljani, 18. okt. — Včera se je vršila pri nas redka slavnost; začénjali smo novo dvorazredno šolo. Vihranje zastav na šolskem poslopji in v čitalnici ter pokaenje topičev ob 8. uri zjutraj naznanovalo je tukajšnjim prebivalcem ta imeniten dan. Ob 10. uri šla je šolska mladina z učiteljema v cerkev, kjer so oo. frančiškani slavnost začeli z »veni sancte spiritus!« V cerkvi se je zbrala velika množica ljudi, vkupni krajni šolski svet in c. kr. okrajni glavar pl. Wurzbach. Po molitvi k sv. Duhu šla je mladina in vsa zbrana množica v procesiji v novo šolsko poslopje, katero je bilo jako ukusno okinčano ter nad vhomod nosilo primeren napis: »Vse za vero, cesarja, domovino!« Za tim so oo. frančiškani šolsko poslopje po navadnem obredu blagoslovili; potem g. pl. Wurzbach zbrane ogovorí v čistej slovenščini ter kaže imenitnost in svrhu šole, zahvaljuje se krajnemu š. svétu, posebno pa še županu g. J. Knezu

za njegove velike zasluge pri zidanji nove šole ter konečno učitelja opominja na točno izpolnjevanje njunih dolžnosti. Na koncu govora se spominja presvetlega cesarja in njegovih modrih postav, ter zakliče: Bog poživi cesarja F. J. I! Navdušeni večkratni »Živijo« so odmevali po šolskih sobah. Za njim govori predsednik kr. š. svétu, g. J. Knez. Omenja Gallé-ta in Matijan-a iz Gornje Šiske, ter se jima zahvaljuje za vsestransko uspešno podpiranje ob času zidanja; zahvaljuje se pa tudi c. kr. okrajnemu šolskemu svétu za njegovo dobrohotno podporo rekoč, da bi brez te ne bilo lahko mogoče že letos odpreti mladini toliko zaželenega svetišča. Na zadnje izročuje šolo učiteljema s prošnjo, naj bi ona skrbela za pravo vzgojo otrok ter na podlagi krščanstva budila v njih ljubezen do cesarja in domovine. — Nadučitelj g. P. U. v imenu obeh učiteljev odgovarja, da ga veseli prevzeti izročeno mu novo šolo, ter da se bo vedno prizadeval, natanko izpolnjevati postave presvetlega našega cesarja, ter da hoče v vsem zvest ostati podani prisegi. S tem je bila slovesnost v šoli dokončana.

Po dokončanej šolske slovesnosti gre mladina v vrsti k sv. maši, pri kateri so se posebno odlikovali vrli pevci in pevke iz Šišenske čitalnice. Slava jim! — Potem pa se je začelo za mladino še le pravo veselje. Blizo 120 otrok zbralo se je v gostilnici pri g. Knezu, kjer so dobili primeren zajutrak, da si ohranijo v živem spominu dan slovesnega otvorenja lepe nove šole. Ganljivo je bilo videti, kako požrtvovalno in uljudno je gospa Knezova sè svojo ljubeznjivo hčerko zbranim malim otročičem stregla. Mladina je kar strmela in se popraševala: »Kaj bode večkrat tako?« — Mej tem pa, ko se je mladina zvonaj radovala, zbralo se je mnogo gostov v sobi k skupnemu zajutruku. Plemenitemu g. Wurzbachu izreka se tù še pristrčna hvala, da se je udeleževal te slavnosti in jo povikševal s svojo navzočnostjo. Udeležila sta se te slavnosti tudi dva učitelja iz Ljubljane, g. A. Praprotnik in g. Fr. Grkman. Pri dobro obloženem zajutruku vrstile so se mnoge prav mične napitnice novi šoli in njenim prijateljem in podpornikom. Vrli pevci in pevke pa so slavni dan slovili s prekrasnim svojim petjem. Vsem skup — vrlim pevcem in pevkam kakor tudi blagi, domoljubni Ančnikovi hiši bodi za poviksanje te lepe slavnosti pristrčna zahvala!

P. U.

Iz Ljubljane. Nove šolske okrajne nadzornike je g. minister bogočastja in uka za Kranjsko imenoval, in sicer za Postojnski šolski okraj nastavljen je g. Janez Thuma, nadučitelj v Postojini; za Kočevski šolski okraj g. France Spintrè, nadučitelj v Kočevji; za Krški šolski okraj g. Mihael Wurner, gimnazijalni profesor v Ljubljani; za Kranjski šolski okraj g. Henrik Pirker, gimnazijalni profesor v Kranji; za mestni šolski okraj Ljubljanski g. Leopold vitez Gariboldi, profesor na c. k. izobraževališči za učitelje v Ljubljani; za šolski okraj okolice Ljubljanske g. Vincencij Levstik, nadučitelj na Vrhniki; za Litijski šolski okraj g. Beno bar. Tauferer; za Logatski šolski okraj g. Fr. Gerkman, učitelj na c. k. vadniči v Ljubljani; za Radovljiški šolski okraj g. Silvester Kešè, dekan v Begunjah; za Novomeški šolski okraj g. Jakob Vodeb, profesor na c. k. izobraževališči za učiteljice v Ljubljani; za Kameniški šolski okraj g. Andrej Žumar, ljudski učitelj v Ljubljani, in za Črnomeljski šolski okraj g. Anton Jeršinovec, nadučitelj v Črnomlju.

— Učiteljske preizkušnje v oktobrovi dobi bile so tù od 23. do 29. t. m., za katero so se oglasili: za ljudske šole gospodje: Jernej Černè, zač. učitelj na Vrhniki; Jakob Dimnik, začasni učitelj v Postojini; Viljelm Gebauer, zač. učitelj v Trzišah; Štefan Jelenec, pomožni učitelj na Ubelskem; Josip Petrič, pomožni učitelj v Preloki; Josip Pintar, pomožni učitelj v Sromlah na Štajerskem; Josip Svetina, zač. učitelj v Šmariji; France Trost, zač. učitelj v Vodica; Leopold Vozlaček, zač. učitelj v Kopanji; potem gospodičine: Marija Arrigler, zač. učiteljica v Zgornjem Logatci; Marija Blahna, zač. učiteljica pri Stari Cerkvi pri Kočevji; Ana Costa, zač. učiteljica v Planini; Julijana Gula, zač. učiteljica v Dovskem; Ema Raunacher, učiteljica na privatni deški šoli v sirotišnici v Ljubljani; Jadviga Rosina, zač. učiteljica v Črmošnjicah; Avguste Schliber, zač. učiteljica v Gornjem gradu na Štajerskem; Matilda Schott, namestnica v Št. Juriji na Štajerskem. Za ljudske in meščanske šole: Anton Lapajne, zač. učitelj v Ribnici; samo za meščanske šole: Šimen Šinkovec, def. učitelj v Stadlu na Štajerskem. Iz mej teh eden ni prišel k preizkušnji, dva pa sta mej preizkušnjo odstopila; dva učitelja in dve učiteljici so dobili spričevalo št. II., štirje učitelji in pet učiteljic dobili so spričevalo št. III. in dva učitelja in ena učiteljica pa spričevalo št. IV.

— Odbor »Slov. učit. društva« je imel 5. p. m. sejo, katere se je udeleževalo tudi več gg. učiteljev iz okolice. Določilo se je, da se bodo v društvu priredila pedagoško-znanstvena predavanja. Natančneje o tem bode ukrenil odbor, ki se zniže 9. t. m. ob 2. uri popoldne pri prvosedniku.

— Javna predavanja na korist »Národní šoli« bodo se po sklepu slavnega literarnega in zabavnega kluba priredila v prihodnjem postu. To domoljubno nalogo prevzeli so gg. profesorji Senekovič, Šuklje in Wiesthaler. Slava jim!

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Val. Burnik, učitelj v Dvoru, imenovan je nadučiteljem v Kameniku, g. Jos. Franke pa nadučiteljem v Stopičah; na drugo uč. mesto v Stopiče pride g. Cetelj. G. Mih. Kos ostane zač. v Krašnji; ravno tako tudi gđ. M. Gula v Dovskem. G. g. Jak. Furlan in J. Krulec sta pomožna učitelja, prvi v prvi, drugi v drugi deški mestni šoli, gđ. M. Kobilica pa v dekliski mestni šoli v Ljubljani. Namesto gosp. Jan. Jegliča v Kranji, vmesten je g. Jak. Ukmar, učitelj v pokoji.

Na Stajerskem. G. Gust. Vodušek, podučitelj v Teharjih, imenovan je nadučiteljem v Globokem; gđ. K. Peer, def. poduč. v Petrovčah; g. Al. Grögl gre iz Brazlovč, kot pom. poduč. v Prožin. Novoizšolani Mariborski uč. pripravniki so nastavljeni: g. Jer. Črnko poduč. v Jarenino; g. Bl. Tominec, poduč. v Šent-Il pri Mariboru; Al. Kristl, začasni učitelj k sv. Martinu na Pohorje; g. Jos. Moder, poduč. v Šent-Jurij na Pesnici; g. Fort. Sadú, zač. učitelj v Šent-Jurij na Ščavnici; g. Jos. Svetlin, poduč. v Kamenico; g. A. Vogrinec, poduč. v Središče, g. L. Vogrinec, poduč. k sv. Barbari pri Vurbergu; g. Iv. Hauptman, poduč. v Ormuž. G. Jos. Seyfried gre od sv. Ane kot pom. uč. na novo šolo na Ščavnico. — G. M. Guzej, poduč. v Makolah, umrl je v 29. dan sept. t. l. v Gradci, 20 let star. N. v m. p.!

Na Goriškem. G. Ivan Mercina, izprašan meščanski učitelj in ud c. k. Goriške izpraševajske komisije za ljudske in meščanske šole, postal je stalni učitelj na c. kr. deški vadnici v Gorici.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazredni ljudski šoli v Koblji (Köbl, p. Konjice — Gonobitz) oddaja se učiteljska služba IV. plačilnega reda s stanovanjem. Prošnje, v katerih se mora tudi dokazati, da prosilec zna slovenski, pošiljajo se do 15. nov. t. l. c. k. okrajnemu šolskemu svétu v Konjicah.

C. k. okrajni šolski svét v Konjicah

v dan 19. oktobra 1882. l.

Prvosednik: *Haas* s. r.

Slavnim vodstvom ljudskih šol in krajnim šolskim svétom pristoja ročamo svojo

veliko zalogo vsakovrstnega šolskega blaga,

šolske knjige, učne pripomočke in razne pisalne priprave ter zagotavljam, da bomo p. n. gg. naročnikom pošteno in cenó postregli.

Janez Giontini

v Ljubljani.